KRITIČKA RECEPCIJA RASELOVE „HISTORIJE ZAPADNE FILOZOFIJE“ I „MUDROSTI ZAPADA“

Jasmina Pljakić Nikšić

Univerzitet u Novom Pazaru,
Novi Pazar, Republika Srbija
j.pljakic@uninp.edu.rs

Apstrakt

Autorica u ovom radu kritički razmatra recepciju jednog od najvećih mislilaca savremene zapadne civilizacije Bertranda Rasela (1872-1970) analizirajući njegova epohalna djela „Historija zapadne filozofije“, „Mudrosti Zapada“ i druge spise. Pored ostalih njegovih djela iz logike, matematike i drugih naučnih disciplina, posebno sam obratila pažnju na političko-pravnu dimenziju.

Ključne reči: savremene pravno- političke teorije, filozofija, historija zapadne filozofije, Mudrost Zapada, Raselova filozofija

CRITICAL RECEPTION OF RUSSELL'S "HISTORY OF WESTERN PHILOSOPHY" AND "WISDOM OF THE WEST"

Abstract

In this paper, the author critically considers the reception of one of the greatest thinkers of modern Western civilization, Bertrand Russell (1872-1970), analyzing his epochal works "History of Western Philosophy", "Wisdom of the West" and other writings. In addition to his other works in logic, mathematics and other scientific disciplines, I paid special attention to the political and legal dimension.

Key words: contemporary legal-political theories, philosophy, history of western philosophy, Wisdom of the West, Russell's philosophy.

UVOD

Nije jednostavno pisati o tako istaknutom britanskom i svjetskom filozofskom misliocu i stvaraocu Bertrandu Raselu čije je djelovanje prema mišljenju poznatog suvremenog filozofa dr. Š. Krcića obilježilo epohu XX- tog stoljeća. Upravo iz njegovog, ne samo filozofskog i pravnog već i javne njegove djelatnosti čiji je rezultat pokretanje čuvenog “Raselovog suda za ratne zločine” u povodu američke agresije na Vijetnam 1968. god, što je presudno utjecalo na njegovu slavu i javno držanje.

Takvih mislilaca je vrlo malo ne samo u Evropi već i u svijetu. Njegovim tragom su išli, smatra dr. Š. Krcić, bosanski filozof Filipović i srbijanski filozof jugoslovenske orijentacije Miladin Životić. međutim, oni su iz manjeg naroda i iz zemalja koje nisu dovoljno aformirale filozofsku i političku misao.

U skladu sa mojim pravno- filozofskim interesovanjem odlučila sam se da analiziram djelo jednog od najglasovitijih zapadnih mislilaca, Bertranda Rasela, koji je svojim originalnim idejama, ne samo u filozofiji već i u logici, matematici, političkoj i društvenoj teoriji, a posebno u oblasti prava skrenuo pažnju ne samo britanske već i svjetske javnosti što je presudno uticalo da mu 1950. g. Nobelov komitet dodijeli Nobelovu nagradu za književnost i filozofiju.

Glavni zadaci i ciljevi ovog rada jesu da predstavim portret ovog mislioca, koji su najveći znalci filozofije, nauke i političke misli uvrstili u sam vrh epohalnih ličnosti XX stoljeća. Njegova djela "Historija zapadne filozofije", "Mudrost Zapada", "Logika", te "Utilitarizam Džona Stjuarta Mila" spadaju u ključna djela pravne i filozofske misli danas.

1. Uvod u filozofsko- političku i pravnu misao Bernarda Rasela

Bertrand Artur Vilijam Rasel (engl. Bertrand Arthur William Russell, 3rd Earl Russell) rođen je 18. maja 1872. godine u plemićkoj porodici. Veoma rano je ostao bez roditelja, majka mu je umrla kada je imao 2 godine, a otac kada je imao 4. Bertrand Rasel je studirao filozofiju i logiku na Univerzitetu Kembridž od 1890. godine. Postao je član Trinita koledža 1908. godine. 1920. je putovao u Rusiju i posle toga predavao u Pekingu filozofiju jednu godinu dana. Rasel je jedno vrijeme pisao popularne knjige iz oblasti fizike, etike i obrazovanja za laike. Sa suprugom Dorom osnovao je eksperimentalnu školu "Beacon Hill" (u prevodu „Svetionik na bregu“) 1927. godine. 1939. preselio se u Santa Barbaru i predavao na univerzitetu Kalifornija u Los Angelesu. Bio je postavljen za profesora na Gradskom koledžu u Njujorku odmah posle toga, ali posle javnog negodovanja postavljenje je povučeno; njegovo radikalno mišljenje učinilo ga je moralno nepodobnim za predavača na ovom koledžu. U Britaniju se vratio 1944. i ponovo je predavao na Trinita koledžu. Bertrand Rasel je napisao tri toma svoje autobiografije krajem 1960-ih godina i preminuo je 2. februara 1970. u Velsu u svojoj 98. godini. Njegov pepeo je rasejan u planinama Velsa. Treba pomenuti i da je Rasel poznat kao osnivač i vođa poznatog „Prekog suda“ u kome su bili osuđivani svi zločini SAD u Vijetnamskom ratu tokom 50-ih i 60-ih godina dvadesetog vijeka.

Impozantnom erudicijom svoje učenosti i uticaja, Bertrand Rasel je po mišljenju pojedinih autora u svom vremenu zauzimao mjesto koje su u ranijim periodima filozofske plime zauzimali Aristotel, Hegel, itd. Rasel je objavljivao brojna djela iz filozofije, logike, ekonomije i politike, i time postepeno osvajao i ostale granice učenosti koje su bile u polju njegovog genijalnog interesovanja. (Vuksanović, V., 2003)

2. Ključne teme Raselove filozofsko- političke i pravne teorije

2.1. Recepcija Raselove „Historije zapadne filozofije“

Uz poznate historije filozofije od znamenitih autora, Hegela (Historija filozofije u 3 toma, te Vilhema Vindelbalda (povijest filozofije u 2 toma) Raselova “Historija zapadne filozofije”, pored ostalih istočnih i zapadnih autora spada u rijetko sintetično prezentiranje povijesti filozofskog mišljenja. Riječ je o jednom od najcitiranijih djela iz oblasti filozofske literature koja je na pregledan način prikazala stanje duha kroz povijest filozofije.

Shvatanja o životu i svijetu koja nazivamo filozofskim proizvod su dvije vrste činilaca. prvi su nasljeđena religijska i etička shvatanja; drugi, neka vrsta istraživanja koje bismo mogli nazvati naučnim upotrebljavajući ovu riječ u najširem značenju. (Rasel B., 2015, pp. 7) Bernard Rasel se poslužio svojom vrhunskom logikom da predstavi na jasan i razgovjertan način pregled historije filozofije od najranijih vremena na drevnom istoku, od Kine, Japana, Indije, srednjeg Istoka, grčke civilizacije (analizirajući biranim riječima i mislima periodizaciju stare antičke filozofije, kosmološki, antropološki i sistematski period gdje je najveći prostor posvetio nezaobilaznim filozofskim ličnostima, Sokratu, Platonu i Aristotelu) i filozofije preko islamske srednjovjekovne filozofije posebno andaluzijske islamske filozofske škole o čemu je Rasel bez prerasuda pristupio prezentaciji islamskih vrijednosti filozofskih mišljenja, posebno djela Ibn Sine, Ibn Ružda, Farabija, El-Gazalija pa sve do Ibn Haduna, koji su zapaženo uticali na formiranje renesansne imoderne filozofije u Evropi. Zapažen prostor Rasel je posvetio i srednjovjekovnoj filozofiji, ranoj i poznoj, posebno rasvijetljavajući ključne ideje filozofskih ličnosti, koji su bili vezani koliko za teologiju toliko i za filozofiju, Toma Akvinski i Avgustin Aurelije. Zatim, Rasel je brižljivim logičkim slijedom predstavio u svom djelu Historija zapadne filozofije pravce modrnog mišljenja od renesanse (Leonardo da Vinči, Montejn, Đordano Bruno, Kopernik, Njutn i dr.), racionalističke misli (Dekart, Spinoza, Lajbnic), klasična empiristička engleska filozofija (Bekon, Bertli, Hjum, Džon Loki, Hobs), francusko prosvetiteljstvo (Volter, Ruso, Didro, Holbah, Helvecijus, Monteskije i dr.). Pored toga centralni dio Historije zapadne filozofije predstavlja Raselova analiza njemačke klasične filozofije (Emanuel Kant, Fihte, Šeling i Hegel), kojima ovaj autor posvećuje najveći dio pažnje posebno tumačeći sistem transcendentalnog ideallizma koji prema njemu predstavlja sam vrh svjetske filozofije. Najzad, Rasel posvećuje i pažnju aktuelnim zbivanjima u savremenoj filozofskoj misli kojoj i sam pripada, posebno po logičko- pozitivističkoj poziciji. Među savremenim strujama i ličnostima filozofije Rasel je obradio u svojoj epohalnoj knjizi ipravce: filozofiju egzistencije- egzistencijalizam, marksizam, pragmatizam, pozitivizam, fenomenologiju, filozofiju života, pragmatizam i druge struje savremenog mišljenja. Prema Raselu najznačajnije ličnosti savremene filozofije spadaju Šopenhauer, Foerbah, Karl Marks, Bruno Bauer, Hese, Hajne, Džon Stjuart Mil, Džon Džui, Ogist Kont, Husel, Hajdeger, Jaspers i dr. Prema riječima Rasela postoje mnoge historije filozofije ali nijedna od njih nema cilj Historije zapadne filozofije koji se ogleda u tome da se svaki filozof prikaže kao čovjek u kojem su se iskristalisale i koncentrisale misli i osjećanja koja su u jednom meodređenom i

rasplinutom obliku bila svojstvena zajednici kojoj je on pripadao. Još od najranijih vremena filozofija nije bila samo stvar škole ilki raspravljanja među šaćicom ućenih ljudi. Ona je bila sastavni dio života u zajednici. (Rasel B., 2015, pp. 6)

Bez obzira što je u mnogim intervjuima i predavanjima Rasel isticao da su velike i debele knjige veliko zlo za isćitavanje, ipak Historija filozofije pripada djelima obimnog sadržaja, koju je kao takvu autor logićki prenio studentima i drugim pasioniranim ljubiteljima filozofije uvaŹavajući sve specifićnosti pravaca. S toga nam je bilo zadovoljstvo da proućimo ovo kapitalno djelo iz historije filozofije, bez obzira što je naslovljeno kao historija zapadne filozofije ona svojim sadržajem baca svjetlo i na istoćnu, orjentalnu, još bliŹe islamsku filozofiju i omogućava dijalog ideja istoka i zapada. Upravo zbog toga sadržaj ne predstavlja opterećenje.

2.2. Kritićki aspekti sagledavanja Raselovog epohalnog djela „Mudrost Zapada“

Knjiga pod nazivom ”Mudrost Zapada”, njegovo je potpunije i saŹetije djelo u odnosu na predhodno izdanje, ”Historija zapadne filozofije”. Po mišljenju samog Rasela, ona simboliše ”manje zlo”, ako se prisjetimo upozorenja aleksandrijskog pjesnika Kalimaha, ćije su se rijeći odrŹale i danas redovima da, ”Debela knjiga je veliko zlo”. (Vuksanović, V., 2003)

Prema Raselu filozofija svojata svo znanje svijeta bilo ono takvo ili ne, ono je vladajuće mišljenje na svjetskoj pozornici ljudskog iskustva koje pokazuje da filozofi, prema njemu, ne trebaju znati ništa ni o ćemu sigurno je posve krivo. Dalje, on velikodušno se vraća grćkoj filozofiji kao temeljima evropske kulture i civilizacije. Rasel posebno to pokazuje u svom prologu, djelu, kada se pita ”što filozofi rade kad rade” (Rasel B., 2015, pp. 6). Ovo je doista ćudno pitanje, kaŹe Rasel i moŹemo pokućati na njega odgovoriti tako da najprije kaŹemo šta oni ne rade. U svijetu oko nas ima mnogo stvari koje su prilićno dobro poznate, uzmite, na primjer, rad parnog stroja, to spade u podrućje mehanike i termodinamike, zatim, znao prilićno mnogo o građi ljudskog tijela i njegovom funkcionisanju- to su stvari koje se proućavaju u anatomiji i fiziologiji. Napokon, uzmite kretanje zvijezda, o kojim podosta znamo, a to spade u astronomiju. Svi ovakvi primjeri posve određenog znanja pripadaju ovoj ili onoj znanosti- kaŹe ovaj znaćajni engleski mislilac. Dalje, on ukazuje na osebnost, smisao i problem filozofije, posebno u kontekstu matematike, kao znanosti o brojevima, te filozofiju pokućava definirati sa više filozofskih stavova, kao jedini naćin da se dokući šta filozofija jeste, da se filozofira. On u tom kontekstu, kao glavni cilj svog razmišljanja u ovoj knjizi datoј sa jezgrovitim naslovom ”Mudrost Zapada” pokazuje kako su to ljudi i mislioci mislili i razmišljali u prošlosti sve do današnjih dana.

U ovoj veoma korisnoj knjizi, Rasel prati razvoj ljudskog stvaralaštva olićenog u duhovnim i naućnim vrijednostima zapadnoevropske civilizacije, odnosno njenim intelektualnim poćecima posijanim prije dvije i po hiljade godina. Međusobni uticaj ideja u vremenima iza nas, razvoj filozofskih poјmova i s druge strane razvoj politićkih i ekonomskih institucija koje su postepeno pratile tehnološke i kulturne okvire postojanja i vrijednosti, sa autorovim impozantnim prikazivanjem njihovog

nastanka zaista su postale prigodne za sve čitaoce koji makar i znatiželjno nastoje da oforme okvirna saznanja o kulturološkim vodiljama naše prošlosti. (Vuksanović, V., 2003)

Nakon prologa, uvođenja u samu bit djela Rasel čitatelja uvodi jednim drugim lakšim metodom u zapadnu misao, povezujući je sa orijentom prije Sokrata. Zatim se bavi Sokratom koji se kao filozof pita o općim pitanjima o porijeklu stvari i rješavanju enigma dualizma koji povezuju stvarnost, dobro i zlo, sklad i nesklad koji se filozofijom protežu na sve moguće strane kako bi rušili granice mišljenja. U tom kontekstu Rasel nam daje veoma interesantno tumačenje kosmološkog učenja u grčkoj filozofiji, posebno analizirajući Talesove misli, zatim Aneksimandrovu hipotezu o slobodnoj putanji, Aneksimenu i drugim milećanima. Veoma interesantno u okviru Mudrosti Zapada filozof Rasel predstavlja Pitagorinu matematičku filozofiju i njen značaj za opšta pravila ljudskog mišljenja. Prema njemu, posebno privlači pažnju Heraklitovo učenje o stalnom mijenjanju (koji je prema Hegelu prvi dijalektičar u historiji filozofije). Ovo kretanje svjedoči i logičan slijed Heraklitovih fragmenata da sve teče i sve se mijenja (grč. *panta rhei*, *Simplikije*). Naravno, zapažen prostor posvećuje i atomistima koji su slijedili Heraklita i Anaksagora što je značajno uticalo da se i na Zapad prenese znanost koja ima izvorište u samoj biti filozofije. Svakako, Atina je izrodila Sokrata kao najvećeg mislioca svijeta koji će značajno utjecati na zapadnu civilizaciju bez obzira što njegovim idejama ne pripada. Njegove ideje je vrhunski i stilistički razradio njegov sljedbenik i najveći idealista u filozofiji, Platon, posebno u svojim djelima *Država* i *Zakoni*, *Dijalozi*, *Obrana Sokratova* i *smrt* i drugim spisima. Dalje tumačenje kopče između Istoka i Zapada svakako ima Raselovo poimanje enciklopedijskog mislioca i utemeljivača mnogih znansvenih disciplina Aristotela (384-322 p.n.e.) gdje vrhunac njegovog mišljenja predstavlja logika u djelu *Organon*, a politička misao u djelu *Politika* i *Nikomahova etika*.

Posebnu dimenziju ovih filozofskih učenja dale su formirane prve škole filozofije Platonova akademija (na čijem ulazu je pisao „Ko ne poznaje geometriju, nek ne ulazi u akademiju“) gdje je Platon razvio dijaloge i sjećanje na svog plemenitog učitelja Sokrata i Aristotelova Likej škola peripatetičkog besjedništva u kojem je Aristotel kritički tumačio učenje svoga učitelja Platona.

Rasel bez prdrasuda za razliku od brojnih njegovih savremenika u ovom djelu ukazuje na značaj muslimanske kulture koja je nikla u Siriji ali su sa središtem duhovnog razvoja postale Perzija, današnji Iran i Španija. Rasel kaže „u Siriji su Arapi naslijedili aristotelovske tradicije kojima su bili skloni Nestorijanci u vrijeme kada se ortodoksni katolicizam držao neoplatonskog učenja. Mnogo zbrke, međutim, izazvala je činjenica da su se Aristotelova učenja pomiješala sa određenim neoplatonskim utjecajem. U Perziji su muslimani upoznali indijsku matematiku i uveli arapske brojeve koji bi se zapravo trebali zvati indijski. Perzijska civilizacija dala je pjesnike kao što je Firdusi i održala visoki stupanj umjetnosti unatoč navali Mongola u 13. stoljeću“ (kaže Rasel, str. 151). Zatim, posebno ukazuje ovaj mislilac i dokazuje da je Španija tada dala istaknutog islamskog filozofa Ibn Ružda- Averojdsa (1126- 1198), rođenog u Kordobi u kadijskoj obitelji. Prema njemu, ovaj mislilac će kasnije preporoditi svojim idejama zapad, a posebno u sferi metafizike u poimanju besmrtnosti duše pa su oni koji su slijedili besmrtnost se zvali od milja Aveoisti. U daljoj analizi djela Mudrost zapada posebno nam skreću pažnju poglavlja koja

govore o hrišćanstvu i ranoj patristici kao i zatvorenosti srednjovjekovne hrišćanske civilizacije koja će doživjeti veliki preporod renesansnom filozofijom, posebno pojavom književnika Dantea Aligijerija (1265-1321) i ukazuje na refleksije njegovog kapitalnog djela „Božanstvena komedija“.

Posebno poglavlje ove knjige, u kojem se ogleda racionalnost ovog nadahnutog zapadnog filozofa jeste rađanje moderne filozofije gdje na jednostavniji način sa većim iskustvom prišao ovoj grani mišljenja u odnosu na djelo Historija zapadne filozofije. U kontekstu tumačenja moderne filozofije Rasel skreće pažnju na lik i djelo istaknutog političkog mislioca Nikolu Makijavelija (1469-1527) i na njegovo kulturno djelo Vladalac (koje počiva na stavu cilj opravdava sredstva) čime je utemeljio modernu zapadnu filozofiju koju će kasnije nastaviti Monteskije kod Francuza, Hobs kod Engleza, Kant, Fihte i Hegel kod Njemaca.

Značajno je istaći gledište sandžačkog filozofa dr. Š Krcića, koji je u svom djelu „Filozofski putokazi“, između ostalog istakao: „...malo je mislilaca u suvremenom dobu koji su izazvali takvu pažnju čitave svjetske javnosti kao što je to učinio Bertrand Rasel. Njegova velika zasluga jeste u tome da je upravo u život stavio dostojanstvene ideje od Sokrata preko andaluzijskih mislilaca i Bin Ružda, te Kanta, Fihtea, Hegela, Marksa i svojih suvremenika, time što je svoju viziju svijeta želio realizirati kao pogled na svijet i u cilju stvaranja moralnog društva i oduprijeti se ekspanzističkim zapadnim projektima okupacije pojedinih afričkih i azijskih zemalja. Na taj način djelo B. Rasela će živjeti sve dok postoji misao ovog svijeta jer ona nas upućuje na dostojanstvo ljudskog življenja u miru i dobroti.“(Krcić, Š., 2007, pp. 307)

S druge strane crnogorski i vojvođanski filozof dr. M. Perović je u svom djelu „Filozofija“ i „Etika“ istakao da se danas ozbiljno filozofski ne može misliti bez poznavanja Raselove misli koja značajno doprinosi novoj sistematizaciji filozofskih i političkih pokreta u svijetu.(Perović, M., 2002)

Pored toga naša analiza išla bi mnogo u širinu kada bi samo analizirali časopis „Filozofska nalaiza“ iz Zagreba koja je posvetila poseban temet Raselovom djelu. U tom pravcu Debatni klub studenata IUNP-a je u više navrata u svojim raspravama i diskusijama ukazivao na velike povijesne i filozofske ideje B. Rasela, što je imao priliku da javno pohvali i beogradski sociolog i analitičar, Radoslav Ratković dr. Ratko Božović i drugi značajni mislioci od kojih je nezaobilazno ime bosanskog filozofa Arifa Tanovića koji je na sarajevskom univerzitetu krajem 60-tih godina XX-tog stoljeća odbranio doktorsku disertaciju o životu i djelu B. rasela. Čedomir Čupić

Gledano u cjelini djelo Mudrost zapada pokazuje svim svojim sadržajem jedan elegantan pristup razvoju ideje od Sokrata (stara Grčka) do Serena Kjerkegora (1813-1855) u savremenoj filozofiji. Među naukama kojima ovaj mislilac pridaje važnost, pored filozofije, logičkim redom su sljedeće nauke: matematika, astronomija, fizika, hemija, biologija i sociologija odnosno filozofija društva.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Filozofija se tokom cijele svoje historije sastojala iz dva dijela, koja su bila neskladno pomiješana: sa jedne strane teorija o prirodi svijeta, a sa druge strane etičko

i političko učenje o tome koji je način života najbolji. Nemogućnost da se ovo dvoje jasno odvoji bila je izvor mnogih sukoba mišljenja. Filozofi, od Platona do Vilijama Džejmsa, dopustili su da njihova mišljenja o sastavu vaspeljene budu pod uticajem njegove sklonosti ka moralisanju; pošto su pretpostavljali da znaju koja bi vjerovanja mogla učiniti ljude moralno savršenim, oni su izmislili argumente, često vrlo sofističke da bi dokazali da su vjerovanja istinita. (Rasel B., 2015, pp. 753) Upravo gore navedeno oslikava Raselovo bavljenje filozofijom na jedan sistematičan način koji će filozofe smjestiti u širi društveni kontekst zajednice i vremena u kojem su živjeli. Na taj način filozofska razmišljanja i pitanja koja postavljaju neće biti posmatrana, kako sam Rasel kaže, u vakumu i izolovano od mišljenja drugih i društvene zbilje. O svakoj od pojedinih poglavlja razmatranih djela postoje brojne knjige ali je Rasel uspio da filozofsku povijest sabere tako da nestručnjaci ali i stručnjaci sagledaju stvar u cjelini. Njegova djela predstavljaju pregled i odabir najznačajnijih filozofa i pravaca u povijesti koji nije ni previse opsežan, niti detaljan ali je svakako sažet i šematizovan, te na taj način čitaoca podsjeća na povijest od vremena do vremena u okolnostima specifičnim za svako od filozofskih stajališta.

LITERATURA

1. Bertrand Rasel: Historija zapadne filozofije, Nova knjiga, Podgorica, 2015. g.
2. Bertrand Rasel, Mudrost Zapada, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1970. g. Bjegović V.,
3. Rasel, B., Mudrost zapada
4. Milenko Perović, Filozofija, Novi Sad, 2002. godina
5. Krcić Š. , Filozofski putokazi, FUN Novi Pazar, 2007. godina
6. Životić, M., Pragmatizam, Beograd, 1989. godina
7. Tanoviž, A., Život i djelo, B. Rasela, ANUBiH, Sarajevo, 1980. g. Vuković D., Živković

RESUME

Health education is an active process of learning and training individuals and the community to use acquired knowledge of health. The goal of health education is to adopt and apply the right attitude towards a healthy lifestyle and an active contribution to protecting one's own health and community health. Health education is not just a dissemination of health information, but an active learning process through many experiences in life. Promoting health is the cultivation and improvement of life styles and other social, economic, and individual environmental factors that are beneficial to health. The importance of launching all forms of partnership in the delivery of health education work, campaigns and promotional campaigns according to the Public Health Calendar is one of the specific goals of the health education program. With educational work, teaching staff and students are trained to recognize basic approaches to health promotion, individual principles and community-based approach. In this way, they would be able to master the skills to improve information, knowledge and attitudes of the general population as well as vulnerable population groups in relation to the most important risk factors for the emergence of the most common diseases, as well as ways to prevent them. Through acquired skills, teaching staff influence the adoption of healthy habits for maintaining healthy lifestyles in different population groups, as well as techniques for

performing the appropriate method in health education, emphasizing the positive dimensions of health. Health education. teaching staff and their students show readiness to cooperate with many partner organizations respecting the principles of team work, the principle of volunteering and massiveness. The process of planning and programming health education in educational institutions represents a dynamic process of predicting measures and actions, in order to achieve goals in the field of education and upbringing. The development of the annual Health Care Work Program represents a segment of the education program, realizing it through cooperation and teamwork between health workers, individuals, families and communities, all through the coordinator for health education. It should also be checked whether adequate collaboration with healthcare professionals has been planned and done as the most important partners in health promotion activities and whether there are common decisions on topics and priorities that are priorities. In relation to the protection, preservation and promotion of health in a vulnerable category of population and the acquisition of knowledge and habits of a healthy lifestyle, these health care groups should provide a constructive and reliable choice of behavioral patterns that embed health promotion into lifestyle. After statistical data processing of the results of surveys conducted with school children and youth, teachers, educators and parents on priority topics and needs for the preservation, protection and improvement of health, it can be concluded that all these data are very important for planning health education, and later for the realization and evaluation of these software tasks in order to recognize the risk factors and adopt healthy lifestyles.